

Ks. KAROL KONOPKA — Lublin

HISTORIA RUCHU LITURGICZNEGO W XIX i XX W.

Ruch liturgiczny jest jednym z najbardziej charakterystycznych zjawisk we współczesnym życiu Kościoła katolickiego.

Ruch liturgiczny XIX wieku wywodzi się od benedyktyna Guerangera (1805—1875), który wywarł na życie katolickie swej epoki niezmiernie silny, trwały i owocny wpływ. Głównymi pomnikami działalności liturgicznej Guerangera są dwie wielkie publikacje: *Institutions liturgiques* (1840—51) i *Année liturgique* (1841—66), oraz dzieło żywe — opactwo Solesmes. Zakładając to opactwo pragnął stworzyć ośrodek promieniowania chrześcijańskiej odnowy społeczeństwa. Wyznaczając zaś liturgii naczelne miejsce w życiu Solesmes, Gueranger miał na oku: 1° wyciągnięcie wszystkich konsekwencji wynikających z reguły benedyktyńskiej, w której liturgia zajmuje jedno z czołowych miejsc oraz 2° przywrócenie, za pośrednictwem liturgii, chrześcijańskiego oblicza społeczności XIX-wiecznej, tak bardzo przepojonej duchem laicyzmu.

Wszystkie ośrodki ruchu liturgicznego, które następnie powstały pod wpływem Guerangera, są nacechowane tym naczelnym pragnieniem duchowej odnowy przez tradycyjną *pietas* Kościoła oraz przez *Sentire cum Ecclesia*.

Spośród klasztorów wyszłych z idei Solesmes na szczególną uwagę zasługuje założony w 1895 roku Farnborough (Anglia). Pierwszym opatem Farnborough był don Cabrol, autor *Monumenta Ecclesiae liturgicae* (4 tomy) i *Dictionnaire d'Archéologie Chrétienne et de Liturgie*. Współpracownikami jego byli don Férotin i don H. Leclercq.

Ruch liturgiczny w Niemczech zaczął się już w pierwszej połowie XIX w. (Sailer, Moehler). Zrozumienie Kościoła, kult tradycji, umiłowanie Ojców Kościoła — oto elementy zbliżające Moehlera do Guerangera; teologia Moehlera przygotowała podłoże pod właściwy ruch liturgiczny. Pierwszym ośrodkiem niemieckim, w którym postanowiono rozwijać dzieło zapoczątkowane we Francji przez Guerangera, był klasztor w Beuron w Czarnym Lesie (od 1863), którego powstanie związane jest z imieniem braci Wolter, a zwłaszcza Maura Woltera († 1890, *Praecipua Ordinis monastici Elementa*). Ostatnie dziesięciolecie XIX w. stanowią

okres bogaty w cenne publikacje, jak *Historia Breviarza* S. Bäumer'a OSB, *Podręcznik liturgiki katolickiej* Thalhofera († 1891) i *Messbuch der hl. Kirche* (1884), łacińsko-niemiecki mszał na użytek wiernych, Anzelma Schotta OSB.

Po wojnie światowej opactwo w Maria Laach pod opatem Ildefons Herwegen rozwijało bogatą działalność literacką (m. in. ojciec Casel). W 1872 r. grupa zakonników z Beuron osiadła w Belgii celem ożywienia obumarłego od czasów rewolucji życia religijnego. Opactwo w Maredsous szybko się rozwinęło i zaczęło promieniować. Na szczególną uwagę zasługuje *Missel des Fidèles* (1884), opracowany przez dem. G. van Calcen i oparty w dużej mierze na *Année liturgique* Guerangera.

Pontyfikat św. Piusa X otwiera nowy okres w dziejach ruchu liturgicznego. Dotąd zajmowały się nim tylko pewne jednostki w Kościele i pewne klasztory. Wystąpienia św. Piusa X zorientowały w zdecydowany sposób cały Kościół ku życiu liturgicznemu. Chodziło mu o odbudowanie społeczności wiernych wokół życia parafialnego, tej podstawowej komórki życia chrześcijańskiego, o ożywienie gorliwości przez czynny udział w ofierze Mszy św. Pius X głosił światu: „Liturgia jest pierwszorzędnym i koniecznym źródłem prawdziwego ducha chrześcijańskiego“. W słynnym „*Motu proprio*“ z 1903 r. zawarte są zasady odnowy liturgicznej; w 1905 r. wyszedł dekret o częstej Komunii św., a w 1910 r. dekret o wczesnej pierwszej Komunii św., w 1911 r. dokonał drugiej bardzo ważnej reformy kalendarza i brewiarza (*Divino Afflatu*).

W opactwie Mont César w Lowanium wypowiedzi Piusa X znalazły silny i skuteczny oddźwięk. L. Beauduin zrozumiał, że odnowę trzeba rozpocząć od duchowieństwa. Wpływ jego na kapłanów był olbrzymi zwłaszcza we Francji, Belgii i w Holandii. W Mont César wydano „*La Vie liturgique*“, od 1910 pod tyt. „*Questions liturgique*“.

W ostatnich latach ruch duszpastersko-liturgiczny rozwinął się we Włoszech (Centro di Azione liturgica per l'Italia w Genui), w Niemczech (Liturgisches Institut w Trewirze), we Francji (Centre de Pastorale Liturgique w Paryżu) oraz w Ameryce (Chicago), w Austrii (słynna, znana w całym świecie niezmiernie owocna akcja liturgiczna P. Parscha († 1954).

Pius XII, papież liturgii, który wprowadził do liturgii nowy przekład Psalmów (*Motu proprio* z 24 III 1945), wydał encyklikę *Mediator Dei* (20 XI 1947), konstytucję apostolską *Christus Dominus* (6 I 1953), *Decretum Generale de Rubricis ad simpliciorum formam redigendis* (23 III 1955), *Ordo Hebdomadae Sanctae Instauratus* (16 XI 1955), encyklikę *Musicae Sacrae disciplina*

(25 XII 1955), *Motu proprio Sacram Communione* (19 III 1957) oraz wspaniałą instrukcję *De Musica Sacra et Sacra Liturgia ad mentem Litterarum Encyclicarum Pii Papae XII „Musicae Sacrae disciplina“ et „Mediator Dei“* (3 IX 1958). W przemówieniu swoim do uczestników I międzynarodowego Kongresu duszpasterstwa liturgicznego (Asyż — Rzym wrzesień 1956) powiedział: „Ruch liturgiczny jest znakiem opatrnościowych planów Boga na dzisiejsze czasy, jest tchnieniem Ducha św. w Kościele Bożym, aby bardziej zbliżyć ludzi do tajemnic wiary i bogactw łaski, które wypływają z czynnego uczestnictwa wiernych w życiu liturgicznym“.